

A *Calamagrostis stricta* (Timm) Koeler elterjedése a Dél-Nyírségben

DEMETER László

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, H-4024 Debrecen, Sumen u. 2.; demeterlaszlo@hnp.hu

Distribution of *Calamagrostis stricta* (Timm) Koeler in the Southern Nyírség (E Hungary)

Abstract – This study presents the current distribution of narrow small-reed (*Calamagrostis stricta* (Timm) Koeler) in the southern part of Nyírség (E Hungary). Beyond the efforts to confirm previously known occurrences, a high number of potential habitats were surveyed. Field work was carried out from late autumn to early spring taking advantage of the better perceptibility of dry foliage. The species was detected in 43 localities inside the boundary of 15 settlements, which considerably exceeded our expectations. Although most of the populations were quite small, in some cases their extent reached over 1000 m². Populations around the settlements of Penészlek, Fülöp and Nyírábrány were the most frequent and the largest in size. The endangered status of the species is caused by the insufficient water supply of suitable habitats in the region. Besides habitat change, desiccation can also amplify the effect of anthropogenic disturbances (e.g. ploughing, fishpond development), which poses a further threat to populations.

Keywords: chorology, East Hungary, endangered plant species, habitat desiccation, small-reed

Összefoglaló – A közlemény a lápi nádtippan elterjedésének feltérképezésében a Dél-Nyírség területén az utóbbi évek során elért eredményeket mutatja be. A korábbi ismert előfordulási helyek ellenőrzésén túl számos potenciális élőhely átvizsgálására is sor került. A felmérések nagyobb részben késő ősztől kora tavaszig történtek, kihasználva a faj száraz levélzetének könnyebb észlelhetőségét. Összesen 15 település határában, 19 flóratérképezési négyzetben, 43 lelőhelyen sikerült kimutatni a lápi nádtippan előfordulását a vizsgált területen. A vártnál jóval több lelőhelyen került elő, azonban a régi adatok egy részét nem sikerült megerősíteni. Az állományok túlnyomó része igen kicsi, bár néhány esetben az 1000 m²-t elérő összefüggő gyepei is előkerültek. A termőhelyek legnagyobb sűrűségét, s egyben a legnagyobb kiterjedésű állományokat Penészlek, Fülöp és Nyírábrány határában találjuk. A tapasztalt élőhelyi viszonyok az irodalmi adatoknak megfelelően alakultak. Az eredmények alapján a faj veszélyeztetett helyzetét leginkább a vízviszonyok megváltozása okozza. Legalább részben ez eredményezte, hogy a korábban leírt előfordulások egy részét nem sikerült megerősíteni. A szárazság az élőhelyek átalakulását okozza, és az antropogén zavarásoknak is utat nyithat.

Kulcsszavak: elterjedés, élőhely kiszáradás, Kelet-Magyarország, nádtippan, veszélyeztetett növényfaj

Bevezetés

A lápi nádtippant boreális hidegkori reliktumként tartjuk számon Magyarországon. Hazai elterjedésének súlypontja a Nyírségre esik, a Zalai-dombvidéken említett előfordulását az *Új magyar fűvészkönyv* (PENKSZA in KIRÁLY 2009) már kérdőjelesen kipusztultként jelzi, BORHIDI (2007) pedig a lápi nádtippanos (*Carici-Calamagrostetum neglectae* Soó 1938) kapcsán a Tapolcai-medencében „egykori” előfordulásként ír. Mindazonáltal a faj nyírségi adataiban sem

bővelkedünk, *Magyarország edényes növényeinek elterjedési atlasza* (BARTHA *et al.* 2015) is csupán négy ponttal jelzi, ami persze részben a régi adatok pontos helyének beazonosítási problémáiból is ered. Jelen cikk ezen a helyzeten igyekszik javítani. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatában végzett munka során lehetőségem nyílt arra, hogy a Nyírség déli részén felkeressem a növény korábban ismert lelőhelyeit, és számos új adatát is rögzítsem. Az irodalmi adatok többsége, – eltekintve a Nyírpilis, Újtanya (SOÓ 1934), Bátorliget (SOÓ 1932, 1938), és Piricse (JAKAB & LESKU 1996) lelőhelyektől, – a Nyírség e délebbi részéről származik.

Anyag és módszer

A kutatási terület a Dél-Nyírség kistájára terjedt ki, az alábbi települések határában: Álmosd, Bagamér, Debrecen, Fülöp, Hajdúbagos, Hajdúsámson, Hosszúpályi, Kokad, Létavértes, Mikepércs, Monostorpályi, Nyíracsad, Nyíradony, Nyírábrán, Nyírlugos, Nyírmártonfalva, Penészlek, Újléta, Vámospércs.

A faj keresésére elsősorban a Hajdúsági Tájvédelmi Körzethez tartozó védett területeken, Natura 2000 területeken, valamint a földművelési miniszter által tájékoztató listában kihirdetett úgynevezett *ex lege* védett láppal érintett területeken került sor 2013-tól 2018. március végéig. Pontosítottam és újra átvizsgáltam az irodalomban szereplő korábbi lelőhelyeket is. Eleinte a vegetációs időben kutattam a növény után, leginkább zsombékosokban. Később azonban a homogénebb, sűrűn gyepes foltjainak feltérképezésére jobban bevált a téli időszak. Ez annak köszönhető, hogy a lápi nádtippan hajszerűen hullámzó, és igen világos elszáradt levéltömege (1. ábra) már messziről észrevehető a magassárétek sötétebb vagy a dárda nádtippan eltérő habitusú állományaiban. Egy-egy jobb állapotban megőrződött buga egyébként még ilyenkor is fellelhető volt, egészen márciusig. A nagyobb összefüggő élőhelyek állományának feltérképezésében a Hajdúság–Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység más természetvédelmi őrei is részt vettek. A GPS-szel rögzített részletes adatok a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság nyilvántartásába kerültek.

1. ábra. Nem zsombékoló lápi nádtippanos februárban
Fig. 1. Narrow small-reed stock without tussocks in February

A lelőhelyek településhatáron belüli megnevezéséhez elsősorban a Magyarország Földrajzinév-tára térképét, valamint az 1:10 000 méretarányú topográfiai térkép helyneveit használtam. Helyenként zárójelben térképeken nem látható, de helyben használt neveket vagy a terület pontosítását szolgáló megjegyzéseket is feltüntettem. Szintén zárójelben adtam meg a megtalálás évét, és szögletes zárójelben az előfordulási helyet lefedő KEF-kvadrát kódját. A növényfajok nevei KIRÁLY (2009), a társulások elnevezése pedig BORHIDI (2007) munkáját követi.

A területről származó korábbi adatok áttekintése

Soó (1932, 1938) a Debrecenhez tartozó Halápon a lárprétek jellemző növényfajának nevezi a lári nádtippant. A vizsgált területen belül említi még a debreceni „Bedecs”-ből, a Bagaméri-erdő lárjáról és a Penészlek határában található Peces-tóról (Soó 1934). Később a debreceni Pacról is leírja (Soó 1937). SIROKI (1970) Újléta közelében ad meg egy új lelőhelyet a létavértesi út mellett, említi még Debrecenben a Sámsoni út melletti lápot, és ő is felsorolja Halápot, Pacot, Penészleket és Bagamért. Érdekes, hogy a fenti publikációban Siroki nem említi a növény vámospércsi előfordulását, noha akkoriban már erről is tudhatott. A Debreceni Egyetem Herbáriumában ugyanis található négy példánya „Vámospércs zsombékos” lelőhely megnevezéssel és 1965. VI. 15-i dátummal. NAGY & PAPP (1988) az Álmosd határában található Daru-lápról említi a fajt. PAPP & DUDÁS (1990) Újlétán a Nagy-Ócsát és Csohos-tót, Nyírábrányban pedig a Nagyláprét és Láperdő előfordulási helyeket nevezi meg. PAPP *et al.* (1996/97) a penészleki Veres-rétről is leírta a növényt. Egy további lelőhely vált ismertté a debreceni Málík-tanyánál annak folytán, hogy KIRÁLY (2015) ebbe a taxonba tartozóként revidálta a MOLNÁR (2000) által *Calamagrostis villosa* (Chaix) J.F. Gmel.-ként közölt állományt.

A Debreceni Egyetem Herbáriumában számos példány található, túlnyomó részben az 1931–1974 közötti időszakból. A vizsgált területre eső termőhelyek között találjuk a debreceni Halápot, a Bedecs nevű területet, a Sámsoni út melletti lápot, Pacot, Újlétát, a penészleki Peces-tót, Bagamért, és a már említett Vámospércset. Az ezt követő időszakból mindössze 2 példány található Takács Attila gyűjtéséből, 2013-as évszámmal. Ez Penészlektől délre eső területről, minden bizonnyal a Veres-rétről származik. A herbáriumi adatok tehát – a vámospércsieket kivéve – mind az irodalmi lelőhelyeket erősítik meg.

Eredmények

A korábbi előfordulások visszaellenőrzése

Halápon a faj ma is megtalálható, annak ellenére, hogy SIROKI (1970) a lecsapolások miatt azt írja a halápi lárprétről, hogy „már csak romja a réginek”. Ráadásul a 70-es évek elején a halápi lápok legmélyebb részeiből alakították ki a Halápi-, és Bodzás-víztározókat. A víztározókat összekötő csatorna mentén egy több száz négyzetméteres, részben zsombékoló állományt találtam, valamint kisebb foltokban előkerült a Halápi-tározótól északra elhelyezkedő lárp keleti szegélyében is. A debreceni Bedecs helynevet nem sikerült pontosan azonosítanom. Eddig a paci előfordulási helyet sem tudtam azonosítani, és nem is sikerült megtalálnom a növényt azon a környéken.

A Bagaméri-erdő lárját a település közigazgatási határának legészakibb erdőtömbjében található Paprétnek feleltetem meg. Ezt támasztja alá az 1:10 000 méretarányú topográfiai térkép feliratozása, valamint a Szentannapuszta vasúti megálló közelsége, ami több botanikus számára is kiinduló pontul szolgált a környék bejárásához. Ez a lárp ma rendszeresen kiszárad, ezért erősen degradálódik, zsombékosai pusztulnak. A fajt nem sikerült itt fellelnem.

Előkerült viszont az innen fél kilométerre délnyugatra, a Konyári-Kálló nyílt völgyében elhelyezkedő Silye-rét lánkjából. Persze, azt sem zárom ki, hogy esetleg ez lenne a „Bagaméri-erdő lánja”.

A penészleki Peces-tónál ma is a vizsgált terület egyik legnagyobb lápi nádtippán állománya él. SIROKI (1970) Újlétához kötött helyszínét vélhetően sikerült beazonosítanom egy 1963-ban készült légi felvétel segítségével, az út nyugati oldalán. Az azonban közigazgatásilag Létavérteshez tartozik. Jelentősen átalakult, rendszeresen kiszárad, és kaszálását már régen felhagyták, mégis szálszerűen sikerült megtalálni egy *Festuca pratensis* Huds. uralta cserjés gyepfoltban. Az állomány minden bizonnyal a kipusztulás szélén áll. Tőle mintegy 800 méterre délre egy jóval erősebb állományra is rábukkantunk egy kiszáradt, csalánosodó zombéksásosban.

Debrecenben a Sámsoni út mellett ma is megtalálható az említett lánkfolt. Flórája azonban elszegényedett a kiszáradások miatt, és a lápi nádtippán többszöri átvizsgálás után sem került újra elő. A debreceni Málik-tanyánál élő apró állományt azonban sikerült fellelni.

Siroki vámospércsi gyűjtésének tényleges helyét nem tudom azonosítani, a fajt viszont a település északi és déli határában is megtaláltam egy-egy zombékosban.

Az álmosdi Daru-láp Hajdúsági Tájvédelmi Körzethez tartozó két kaszálóján ma is él a növény.

PAPP & DUDÁS (1990) által Újlétánál említett Nagy-Ócsát és Csohos-tót is igyekeztem alaposan átvizsgálni. Utóbbi valójában már Létavértes közigazgatási határához tartozik. Sajnos az elmúlt években egyik helyen sem sikerült megtalálnom az alkalmasnak látszó, de meglehetősen zezugos élőhelyeken. Megkerülésére azonban az élőhelyek állapotát figyelembe véve látok esélyt. A nyírábrányi lelőhelyként megadott „Nagyláprét” és „Láperdő” ismereteim szerint a Káposztás-lapos és a Kis-mogyorós nevű határrészeknek felelnek meg, és a faj ma is előfordul mindkét területen.

A penészleki Veres-rét lánkmédeiben az utóbbi években is jelentős állományait sikerült kimutatni.

Az új és megerősített előfordulások összesített listája

A csillaggal jelölt adatok a régi irodalmi említések megerősítései.

Álmosd

- *Daru-láp: két kisebb lánpréti állomány, az egyik a *Hieracium aurantiacum* L. körül van. (2017) [8597.2].

Bagamér

- Silye-rét: lánprét jellegű állományfoltok *Calamagrostis canescens* (Weber) Roth em. Druce között, máshol *Carex cespitosa* L. mellett, valamint rekettyés fűzláp szegélyén, és egyéb magassásrétben (2016) [8497.4].

Debrecen

- *Haláp: a Bodzás-víztározót a Halápi-tározóval összekötő csatorna déli oldalán zombékos és gyepes állományfoltok, a Halápi-tározótól északkeletre magassásrétben kis foltok (2015) [8496.4].
- *Soma: a Mártonfalvi út északi oldalán a Málik-tanya mellett néhány kis foltban (2015) [8497.1].
- Halápi-erdő (Erdész-lapos): kaszáló tisztáson *Carex cespitosa* és *Salix rosmarinifolia* L. mellett, valamint kicsit északabbra buckaközi mélyedésben *Calamagrostis canescens*-szel (2016) [8597.1].
- Bánki-erdő: rekettyés fűzláp mellett, aranyvesszősödő magassásrétben (2016) [8596.2].

- Haláp-szél (a nyírmártonfalvi határ közelében, a Rauchbauer-erdő északnyugati oldalán): lápréti állomány *Carex cespitosa*-val és *Carex appropinquata* Schumach.-val vegyesen (2016) [8497.1].
- Nagycsere: a Derecskei-Kálló nyugati oldalágának partján 4 méter hosszú kis gyepe és néhány elszórt csomója került elő a 48. számú főúttól északra, nyírfa ültetvény mellett (2018) [8496.4].

Fülöp

- Százholdas: *Carex elata* All. zsombékokon, valamint egy kaszált lápréten gyepes állományfoltok *Carex cespitosa*-val (2013) [8498.2].
- Tótfalu: zsombékokon és fűzláp szegélyén gyepes állományban (2014, 2015) [8498.1].
- Nemes-tag: kevés zsombékon és 2-40 négyzetméteres gyepes foltokban (2015) [8398.4].
- Állatorvos-tag: kevés zsombék és 5-150 négyzetméteres gyepes foltok (2015) [8398.4].
- Petőfitelep: kisebb gyepes állomány (2015) [8398.4].
- Bogárczó: hajdan erdőtelepítésre barázdásan megművelt lápos területen sokszor több száz négyzetméteres gyepes foltokat alkot *Calamagrostis canescens*-szel váltakozva, valamint magassásrétben és nádas tisztásain (2015) [8398.3].
- Hunyadi-szállás: magassásrétben, kaszálókon sok nagy gyepes foltokat alkot, melyek között 1000 négyzetméteres kiterjedésű is van (2015) [8398.3].
- Csonka-dűlő: néhányszor 10 négyzetméteres gyepes állományfoltok (2016) [8398.1].

Kokad

- Homoki-dűlő (Konyári-Kálló völgye): kisebb-nagyobb gyepes állományfoltok magassásrétben és *Calamagrostis canescens* között (2015) [8597.4].

Létavértes

- Mosonta-rét: fűzlápban 2 zsombék és a szegélyben kis gyepes állomány (2014, 2015) [8697.1].
- *Kepecs-tag (az újlétei út mentén): kiszáradt hajdani lápréti kaszáló átalakult, cserjésedő gyepejében szórványos tövek, valamint délebbre nagyobb állomány kiszáradt zsombéksásosban (2016) [8597.3].

Monostorpályi

- Monostorpályi-legelő (északi részén, a Kis-Pályi-ér – Diószegi út keresztezése alatt): rekettgyefűzes szegélyében szórványosan 20 négyzetméteren (2015) [8596.4].

Nyíraczád

- Jónásrész: lápréti kaszálón, rekettgyés fűzláp szegélyén szórványos állomány 12 négyzetméteren (2016) [8497.2].

Nyíradony

- Nagy-Póka: zsombékos és gyepes állományfoltok *Carex elata* zsombékosban és egyéb magassásrétben (2016) [8397.3].

Nyírabrány

- *Kis-mogyorós (Teleki-legelő): nagyobb gyepes foltokban és néhány *Carex appropinquata* zsombékon (2013, 2017) [8498.1].
- Dallárrész: három különálló területen *Carex elata* zsombékosban és kaszált lápréten (2013) [8498.1].
- Hanelek (Múlik-lapos): *Carex elata* zsombékokon és gyepes foltokban (2013, 2016) [8498.2].
- Kövendi-legelő: *Carex elata* zsombékokon gyakori (2014, 2015) [8497.4] 2016-ban ezen a helyen a zsombékokat kiforgatták és részben feltárcsázták a legnagyobb élőhelyet.

- *Káposztás-lapos: kisebb lápréti foltok (2015) [8497.2].
- Keszler-tag: kisebb zombékoló állomány nyírláp melletti lápréten (2016) [8498.1].

Nyírlugos

- Fülöpi-oldal: több száz négyzetméteres gyepes foltokban és kevés zombékon is (2016) [8398.1].

Nyírmártonfalva

- Csizmaszár: néhány négyzetméteres gyepes állományfoltok rekettyés fűzláp szegélyén (2016) [8497.1].
- Borisz-dűlő: gyepes állományfoltok kiszáradt, degradálódó, csalános láprétmaradványon *Phalaris arundinacea* L. mellett (2016) [8397.3].
- Stern-tag (a Bodzás-ér keleti oldalán): kisebb-nagyobb gyepes állományfoltok és néhány zombék főleg *Carex acutiformis* Ehrh. és *Carex riparia* Curtis között, valamint ritkás nádasban (2017) [8497.1].

Penészlek

- Tápai-erdő: zombéksáson szórványos az államhatáron átnyúló buckaközi mélyedésben (2013) [8399.3].
- *Veres-rét: gyepes állományok és zombékokon is szórványos a kiterjedt lápmedrekben (2013, 2015, 2017) [8498.2] [8398.4].
- *Pecses-tó: kiterjedt állományok főként nagy gyepes foltokban, de zombékon, és ritkás nádasban is (2014, 2015) [8499.1] [8499.3] [8498.2].
- Pócsi-sziget: *Carex elata* zombékokon szórványos, valamint néhány négyzetméteres foltokban gyepes állományok (2015) [8399.3].
- Dózer-tó menti lápok: nagyrészt gyepes habitusú állományfoltok kevés zombékkal magassárrétben és rekettyés fűzláp szegélyén (2016) [8398.4].

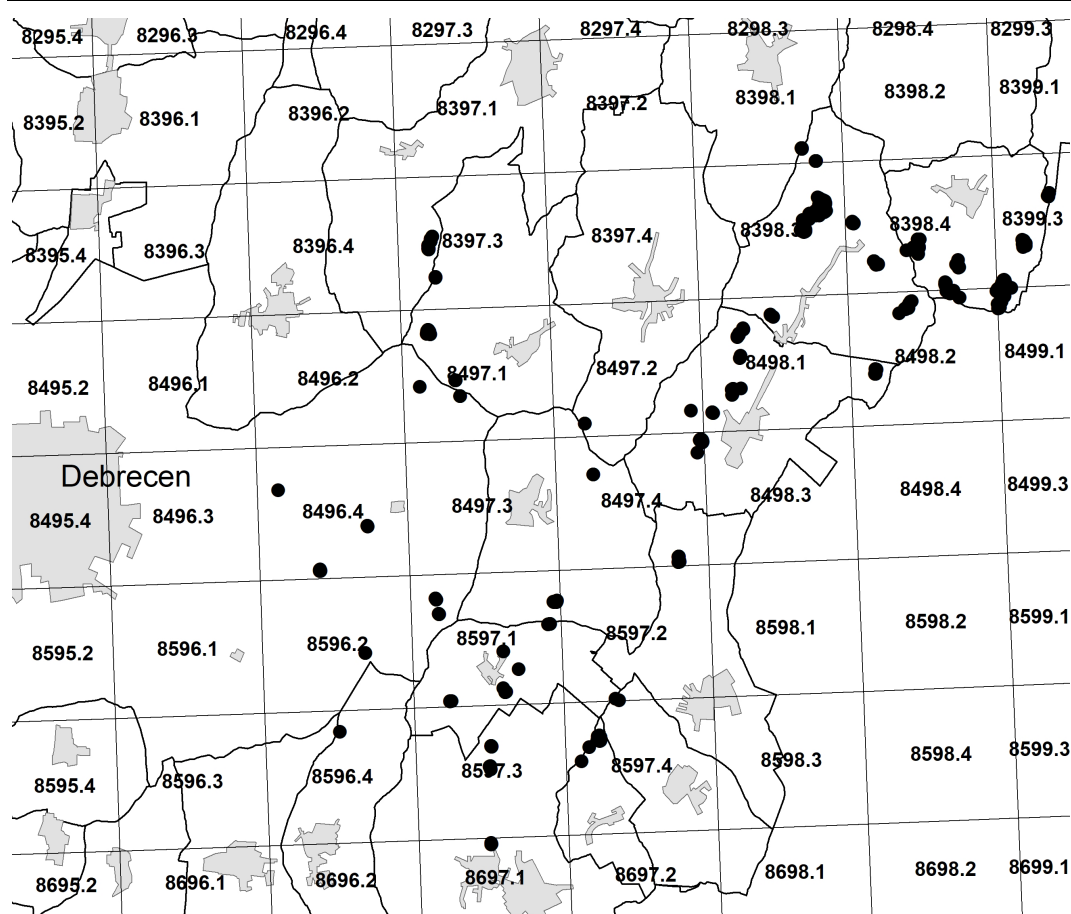
Újléta

- Hegyalja (Monostori-ér két oldalán): szórványos, illetve sűrűn gyepes állományok füzesedő rétből és magassárrétben (2015) [8597.1].
- Kapott-tag: rekettyés fűzláp szélén szórványos 15 négyzetméteren (2015) [8597.1].
- Malomgáti-dűlő: néhány *Carex elata* zombékon (2016) [8597.1]. Utóbbi előfordulást Szél László találta egy hatósági eljárás során. Az élőhely jelentős részéből földmunkával tavat alakítottak ki.
- Steiertag: 20-30 négyzetméteres gyepes foltokban egy Monostori-ér menti lápban (2016) [8597.1].

Vámospércs

- Bólya-dűlők (a Monostori-ér forrásági részén): rekettyés fűzlápban, *Carex elata* zombékokon szórványos (2014) [8597.1].
- Nagynyíresdűlő (a Villongó-víztározótól északnyugatra egy árok mentén): 80 négyzetméteres gyepes állomány *Carex elata* zombékok és *Carex acutiformis* között (2016) [8497.4]. Ezt az élőhelyet 2017-ben ledózerolták, és szántóként kezdték művelni.

Az érintett KEF-kvadrátok kódjainak összesített listája: 8397.3, 8398.1, 8398.3, 8398.4, 8399.3, 8496.4, 8497.1, 8497.2, 8497.4, 8498.1, 8498.2, 8499.1, 8596.2, 8596.4, 8597.1, 8597.2, 8597.3, 8597.4, 8697.1

2. ábra. A lápi nádtippán (*Calamagrostis stricta*) elterjedése a Dél-Nyírségben a közép-európai flóratérképezés hálórendszerének (KEF) kvadrátjaival

Fig. 2. Distribution map of narrow small-reed (*Calamagrostis stricta*) in the southern part of Nyírség region, with the quadrates of the Central European flora mapping system (CEU)

Élőhelyi, társulástani viszonyok

PAPP in FARKAS (1999) a lápi nádtippán élőhelyét úgy foglalja össze, hogy zombékosokban állomány- és társulásalkotó, ezenkívül zombéksásosokban, magassásosokban, nádasokban, nedves kaszálókon, nyír- és fűzlápokon található. Ezek közül a Dél-Nyírségben nyírláp belsejében még nem találkozottam vele, míg a többi élőhelyi típus előfordult.

BORHIDI & SANTA (1999) a lápi nádtippános (*Carici-Calamagrostetum neglectae* Soó 1938) társulás fiziognómiáját úgy jellemzi, hogy zombékos vagy láprétszerű állományokat alkot. Dinamikájáról pedig megállapítja, hogy magassásos társulások (pl. *Caricetum elatae* Koch 1926, *Caricetum acutiformis* Egler 1933) továbbfejlődése, illetve leromlása útján jön létre. Saját megfigyeléseim is illeszkedni látszanak ezekhez a megállapításokhoz. A mély vízű zombékosokban a *Carex elata* zombékjainak tetején, leggyakrabban csak kisebb csomókban fordult elő a nádtippán. Jó példa erre a nyírábrányi Kövendi-legelő, vagy a Hanelek nagy zombékos. *Carex appropinquata* zombékokon csak néhány helyen észleltem. A rosszabb vízellátású, gyakran kiszáradó élőhelyeken a zombékok oldalán is átvette az uralmat és megjelent a semlyékekben is. Sok példát lehetett látni arra is, amikor a sás már teljesen el-

pusztult, az összeroskadt zombékok púpjait és a köztük levő teret pedig egységesen a nádtippan sűrű gyepje borítja. A Soó (1938) által Bátorligetről leírt, *Carex pseudocyperus*-szal alkotott állományt ezen a vidéken nem találtam. A láprétszerű állományok leginkább homogén gyepes foltokat alkottak, melyek kiterjedése a néhánytól a mintegy ezer négyzetméterig terjedt. Gyakran magassárrétekben (főleg *Caricetum acutiformis*) voltak, vagy azokkal szomszédos kaszálók mélyebb részein. A legnagyobb kiterjedésű ilyen állományok Fülöpön a Bogárzó és Hunyadi-szállás lágján és rétjein, valamint a penészleki Peces-tónál figyelhetők meg. Az is előfordul, hogy dárdás nádtippanossal (*Calamagrostetum canescentis* Simon 1960) szomszédosan, vagy abba ágyazottam találjuk. Bagamérban és a Halápi-erdőben gyepes sással (*Carex cespitosa*) együtt is előfordul. Bagamérban kékperjés és magassárrét közötti zónában is találtam. Ritkás, alacsony nádasban a penészleki Peces-tónál, a fülöpi Bogárzón és a nyírmártonfalvi Stern-tagban figyeltem meg. Fűzlápoknál a cserjés szegélyén, illetve a felnyílt részeken fennmaradt zombékokon fordult elő a növény.

Összegzés és természetvédelmi vonatkozások

Összesen 15 település határában, 19 flóratérképezési négyzetben, 43 lelőhelyen sikerült kimutatni a lápi nádtippan előfordulását a vizsgált területen. Az általam előzetesen vártnál jóval több termőhelyen találtam meg a növényt. Ez azt sugallhatja, hogy hasonló ráfordítással a Nyírség északabbi részein is számos megkerülésre számíthatnánk. Az állományok túlnyomó része azonban igen kicsi, gyakran csak néhány négyzetméterre vagy néhány zombékra korlátozódik egy-egy elszigetelt buckaközi mélyedésben. A termőhelyek legnagyobb sűrűségét, s egyben a legnagyobb kiterjedésű állományokat Penészlek, Fülöp és Nyírábrány határában találtam.

A faj veszélyeztetett helyzetét leginkább a vízviszonyok megváltozása okozza. Legalább részben ez az oka annak, hogy a korábban leírt előfordulások egy részét nem sikerült megerősíteni. A Nyírség csatornázása a XIX. század végén indult. A lápi élőhelyek zsugorodása vélhetően azóta folyik. Az utóbbi években olyan vízhiány jellemzi a térséget, hogy néhány különleges kivételtől eltekintve a lágmedrek mintegy 4 éve szárazak, és ezen a 2017–18-as évek átlagosnak tekinthető csapadékviszonyai sem tudtak enyhíteni. A szárazság az élőhelyek átalakulása mellett utat nyithat a közvetlen emberi pusztításnak is. Jól példázják ezt az utóbbi években ledózerolt, feltárcsázott, felszántott, valamint intenzíven legeltetett termőhelyek. A szárazság másrészt felkelti az emberek nyílt vízterek iránti igényét is, ami esetenként a természetes mélyedések mesterséges kimélyítéséhez, átalakításához vezet. Így jöttek létre Haláp lágjai helyén a víztározók, napjainkban pedig a kisebb magán horgásztavak.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet Szél Lászlónak a cikkhez átengedett újlétei adatáért. Köszönöm továbbá több nagyobb állomány részletes, közös feltérképezésében végzett munkáját Szél Lászlónak, Lisztes Annának és Monori Györgynek. Köszönöm Takács Attilának a herbárium áttekintésében nyújtott segítségét, valamint Matus Gábor és Penksza Károly lektori munkáját.

Irodalom

- BARTHA D., KIRÁLY G., SCHMIDT D., TIBORCZ V., BARINA Z., CSIKY J., JAKAB G., LESKU B., SCHMOTZER A., VIDÉKI R., VOJTKÓ A. & ZÓLYOMI SZ. (szerk.) (2015): *Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza*. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, p. 304.
- BORHIDI A. & SÁNTA A. (szerk.) (1999): *Vörös Könyv Magyarország növénytakarásairól 1.* – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest.
- BORHIDI A. (2007): *Magyarország növénytakarásai*. – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- JAKAB G. & LESKU B. (1996): Egy újabb ősláp a Nyírségben: A piricsei Júlia-liget botanikai értékei I. – *Kitaibelia 1: 46–55*.
- KIRÁLY G. (szerk.) (2009): *Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok*. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvaló.
- KIRÁLY G. (2015): (18) *Calamagrostis villosa* (Chaix) J. F. Gmelin (Poaceae). In: BARINA *et al.*: Taxonomical and chorological notes 1 (1–19). – *Studia botanica hungarica 46 (2): 205–221*.
- MOLNÁR A. (2000): *Calamagrostis villosa* (Chaix) Gmel. Debrecen mellett. – *Kitaibelia 5: 229–230*.
- NAGY M. & PAPP M. (1988): Cönológiai és vegetációdinamikai vizsgálatok nyírségi gyepekben. – I. *Magyar Ökológus Kongresszus. Előadás-kivonatok és poszter-összefoglalók*, Budapest, p. 131.
- PAPP L. & DUDÁS M. (1990): Adatok a Közép-, a Dél-Nyírség és környékének botanikai értékeiről III. – *Calandrella 4: 5–33*.
- PAPP L. (1999): *Calamagrostis stricta* (Timm.) Koeler – Lápi nádtippán. – In: FARKAS S. (szerk.), *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 343.
- PAPP M., HAMVAS-MIKÓ M. & NAGY M. (1996/97): Floristical and phytocoenological studies on the pasture of village Penészlek (Northeast Hungary). – *Acta Botanica Hungarica 40 (1–4): 167–192*.
- PENKSZA K. (2009): *Calamagrostis* Roth – Nádtippán. – In: KIRÁLY G. (szerk.), *Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok*. Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvaló, p. 529.
- SIROKI Z. (1970): A lápi nádtippán *Calamagrostis neglecta* (Ehrh.) G.M. Sch. új lelőhelye és elterjedése a Nyírségben. – *A Debreceni Déri Múzeum 1968. évi Évkönyve*, pp. 15–20.
- Soó R. (1932): Debrecen növényvilágának kutatása (Újabb adatok Hajdúmegye flórájának ismeretéhez.). – *Debreceni Szemle 6: 216–225*.
- Soó R. (1934): Nyírség-kutatásunk florisztikai eredményei. – *Botanikai Közlemények 31 (5–6): 218–252*.
- Soó R. (1937): Pótlékok Nyírségi flórakutatásunk eredményihez. – *Botanikai Közlemények 34 (1–2): 1–12*.
- Soó R. (1938): Vízi, mocsári és réti növényközvetkezetek a Nyírségben. – *Botanikai Közlemények 35 (5–6): 249–273*.

Beérkezett / received: 2018. 08. 06. • Elfogadva / accepted: 2018. 10. 07.

DEMETER L. (2018):

A Calamagrostis stricta (Timm) Koeler elterjedése a Dél-Nyírségben /
Distribution of *Calamagrostis stricta* (Timm) Koeler in the Southern Nyírség (E Hungary)

Kitaibelia 23 (2): 188–196.

DOI: 10.17542/kit.23.188

Elektronikus melléklet / Electronic appendix

1. ábra. Gyengén legeltetett lápi nádtippán zsombékos Halápon
Fig. 1. Slightly grazed narrow small-reed tussocks in Haláp

2. ábra. Kiszáradt és erősen legeltetett lápi nádtippán élőhely Kokadon
Fig. 2. Dry narrow small-reed habitat under intensive grazing in Kokadon